

ЗАБОРОНА КАТУВАННЯ КРІЗЬ ПРИЗМУ РІШЕНЬ ЄСПЛ

**СОСНИЦЬКА Катерина - аспірантка Національного університету імені
Ярослава Мудрого**

**ВОРОШИЛОВА Дарина - аспірантка Національного університету імені
Ярослава Мудрого**

DOI

В статті розглядається визначення поняття «пытки» визначеннями: 1) бесчеловечного обращения; 2) обращения, унижающего достоинство; 3) бесчеловечного наказания; 4) наказания, унижающего достоинство; 5) пытки (итог которых: побои, инвалидности, смерти). Авторы исследуют нарушение статьи 3 Конвенции сквозь призму каждого признака, ссылаясь на практику Европейского суда по правам человека и его толкование. Такой подход и системный анализ дает возможность более полно охарактеризовать нарушение «Запрещения пыток» и понять подход Суда к рассмотрению жалоб заявителей. Проведен значительный анализ решений ЕСПЧ. Определены толкования терминов «бесчеловечное обращение», «минимальный уровень жестокости», «поведение, унижающее достоинство».

Мета

Розглянути статтю 3 Конвенції про захист прав та основоположних свобод («Заборона катування») у контексті ключових ознак поняття «катування». Проаналізувати рішення Європейського суду з прав людини на предмет того, що саме визнається порушенням статті 3. Звернути увагу на ключові рішення та підходи Суду. Дослідити види поведінки чи покарання, заборонених статтею 3 Конвенції.

Статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) проголошено: «Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському

чи такому, що принижує гідність, поведінню або покаранню. Щодо заборони катування не передбачено жодних винятків і скорочень, навіть у разі крайньої суспільної необхідності, воєнного або надзвичайного стану, що загрожує життю нації» [1]. Передбачено матеріальні (встановлення відповідальності державних органів за жорстоке поводження з особами, які тримаються під вартою) та процесуальні (непроведення ефективного розслідування; уникнення покарання представниками державних органів, відповідальних за таке жорстоке поводження) аспекти порушень статті [2].

З аналізу рішень Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) випливає, що підставою для застосування статті 3 Конвенції є досягнення «мінімального рівня жорстокості», задля доведення якого достатньо лише констатації такого прояву. Ця міра є відносною та залежить від обставин справи (зокрема, тривалість жорстокого поводження, характер лікування), фізичних та психічних наслідків, а також від віку, статі, стану здоров'я жертви.

У практиці ЄСПЛ розроблено наступні ознаки поняття «катування»: 1) нелюдське поводження; 2) поводження, що принижує гідність; 3) нелюдське покарання; 4) покарання, що принижує гідність; 5) катування (метою якого є фізичні вади, інвалідність, смерть). Від першого до п'ятого пункту, відповідно, збільшується інтенсивність страждань потерпілого. На нашу думку, застосу-

вання статті 3 Конвенції доречно розглядати саме через призму зазначених ознак.

Нелюдське поводження тлумачиться як поводження, що спеціально заподіює жорстокі фізичні або психічні страждання, які в конкретній ситуації є невинуватими. «Принайливе» поводження або покарання грубо принижують людину перед іншими людьми або змушують її діяти проти своєї волі або совісті. «Нелюдське поводження» не є катуванням, бо немає достатньої інтенсивності або мети. Суд визнав поводження «нелюдським», яке є навмисним, застосовувалося впродовж декількох годин поспіль і призводило або до фактичного заподіяння тілесних ушкоджень, або до сильних фізичних і моральних страждань. Багато випадків нелюдського поводження виникали в контексті утримання під вартою, де потерпілі піддавалися жорсткому поводженню, яке хоч і було суворим, але не такого ступеня інтенсивності, щоб кваліфікувати його як катування. Суд також постановив, що погрози фізичної розправи з боку співробітників поліції з метою встановлення місцезнаходження зниклої безвісти дитини може за певних обставин прирівнюватися до нелюдського поводження (Gafgen проти Німеччини). Воно також може застосовуватися до типу поведінки поза межами утримання під вартою, де потерпілі піддаються умисним жорстоким діям, які залишають їх у крайній пригніченому стані. У рішенні, ухваленому 5 квітня 2005 р. у справі «Невмержицький проти України» [12], ЄСПЛ постановив, що було порушено ст. 3 Конвенції, що виявилось у:

- примусовому годуванні заявника;
- неналежних умовах тримання заявника під вартою,
- ненаданні йому потрібної медичної допомоги.

За обставинами справи, посилаючись на ст. 3 Конвенції, заявник оскаржував умови перебування під вартою, зокрема в одиночній камері. Він також скаржився на те, що його силоміць годували й не надали належної медичної допомоги. Суд дійшов висновку про те, що неналежне поводження із заявником мало місце та постановив, що умови, в яких утримували п. Невмержицького,

були такими, що принижували його гідність. Отже, мало місце порушення ст. 3 Конвенції. Суд надав особливого значення тому факту, що заявника помістили в одиночну камеру, умови тримання в якій повністю суперечили стандартам поводження із затриманими, що покладені в основу ст. 3 Конвенції. Суд зазначив, що медичні висновки у справі свідчать про те, що заявник заразився різними хворобами шкіри та однозначно встановив, що загалом здоров'я п. Невмержицького істотно погіршилося. Суд постановив, що антисанітарія настільки шкідливо позначилася на здоров'ї заявника, що її слід кваліфікувати як поводження, що принижувало людську гідність. Стосовно примусового годування заявника Суд указав, що такий медичний захід, як примусове годування, у принципі не вважається поводженням, котре принижують людську гідність. Проте його застосування повинно обов'язково відповідати певним умовам: має бути однозначно встановлена необхідність його застосування; воно має відповідати певним процедурним гарантіям; спосіб такого примусового годування не повинен перевищувати ту межу суворості, на яку Суд вказував у своїх попередніх рішеннях з цього питання. Суд також зазначив, що Уряд не зміг довести необхідність застосування до заявника цього заходу з медичних міркувань. Не було жодним чином взято до уваги наполегливу і свідому відмову заявника від вживання їжі. Тому Суд дійшов висновку, що примусове годування заявника не відповідало меті найкращого забезпечення його інтересів і було свавільним. Суд припустив, що спосіб примусового годування відповідав вимогам відповідної інструкції про застосування такого заходу. Проте Суд зауважив, що застосування таких обмежувальних засобів, як наручники, роторозширювач, а також гумова трубка, призначена для встромлення у стравохід, може бути визнаним катуванням у розумінні ст. 3 Конвенції, особливо у випадку, коли ці засоби застосовуються силоміць для подолання опору пацієнта. Насильне застосування відповідних обмежувальних засобів під час такого годування становили суворе поводження того рівня, що має бути кваліфікований як катування. Ненадання належ-

ного лікування також було поведженням, яке принижувало людську гідність заявника. У справі «Квашко проти України» [13], щодо відсутності своєчасної медичної допомоги для позивача, що перебував під вартою, ЄСПЛ повторно визнав, що проблеми, пов'язані з умовами утримання під вартою та відсутністю належної медичної допомоги в українських ізоляторах, мають структурний характер.

Поводження вважається таким, що принижує гідність, у розумінні статті 3, якщо воно принижує або ображає людину, виявляючи неповагу до людської гідності або принижуючи її, або коли воно викликає почуття страху, занепокоєння або неповноцінності, що можуть зламати психічний та фізичний спротив людини [3].

У постанові Великої палати у справі «Свинаренко і Сляднєв проти Росії» ЄСПЛ встановив порушення статті 3 Конвенції - у зв'язку з триманням заявників у залі суду в металевій клітці. Заявники скаржилися, що під час їх тримання під вартою вони виглядали перед судом присяжних немов «мавпи в зоопарку» і піддалися принизливому поведженню, що ображає їх честь і гідність. Заявники стверджували, що тримання підозрюваних та обвинувачених, взятих під варту, у металевих клітках у залі судових засідань було загальною практикою, що застосовувалася незважаючи на індивідуальні обставини справи, природу відповідного правопорушення та незалежно від того, чи мала особа судимість у минулому. Уряд стверджував, що тримання обвинувачених у металевій клітці в залі суду було звичайною мірою безпеки та у влади не було наміру надавати заявників тортурам, принижувати їх та завдавати їм фізичних або моральних страждань. Це рішення стало поштовхом для заміни металевих кліток на скляні кабіни. ЄСПЛ зазначає, що скляні кабіни не виглядають так жорстко, як металеві клітки, один лише вид яких здатний створити у глядачів несприятливе враження про підсудного і викликати в ньому почуття приниження, безпорадності, страху, болю і власної неповноцінності.

У рішенні по справі «Корбан проти України» ЄСПЛ зазначив, що оскільки кри-

мінальні провадження щодо заявника широко висвітлювалися не лише у національних, а й у міжнародних засобах масової інформації, то його тримання у металевій клітці під час судових засідань мало об'єктивно принижуючий характер.

Зазначені рішення стосуються металевих кліток, проте скляні кабіни не є очевидно позитивною зміною. Підтвердженням є справа «Ярослав Белоусов проти Росії». Заявник скаржився, що перебуваючи в кабіні, йому було важко брати участь у судовому засіданні і спілкуватися зі своїм адвокатом. Але Суд не визнав порушення статті 3 щодо цієї частини скарги. На нашу думку, дійсною проблемою є не сам факт тримання у скляній кабіні, а ті незручності, що виникають у особи, чи то комунікація із захисником, чи то порушення принципу конфіденційності загалом.

У своїх рішеннях ЄСПЛ також звертає увагу на умови тримання ув'язнених, зазначаючи, що держава повинна вживати заходів до того, щоб особу тримали під вартою в умовах, які сумісні з повагою до людської гідності. При цьому форми і методи реалізації цього запобіжного заходу не повинні завдавати страждань більш високого ступеня, ніж той рівень страждань, який неминуче пов'язаний із самим фактом позбавлення волі. А здоров'я і благополуччя таких осіб - з урахуванням практичних вимог режиму позбавлення волі [7]. У рішенні по справі «Майзит проти РФ» із наданих Суду матеріалів стало відомо, що в будь-який проміжок часу на кожного ув'язненого припадало менше 2 кв. м. Таким чином, на думку ЄСПЛ, камери були переповнені, що само по собі є питанням про дотримання статті 3 Конвенції. Суд встановив, що умови тримання заявника під вартою, зокрема, надмірна переповненість камери і тривалість терміну тримання заявника під вартою в таких умовах є поведженням, що принижує гідність. Слід зазначити, що Європейський комітет з питань запобігання тортур, нелюдського та такого, що принижує гідність поведження чи покарання прийняв площу в 7 кв. м на ув'язненого як зразковий бажаний стандарт для облаштування камер для ув'язнених.

Стаття 3, безумовно забороняє «нелюдське» чи «таке, що принижує гідність» покарання, маючи на увазі відмінність між таким покаранням і покаранням взагалі. На думку Суду, для того, щоб покарання було «таким, що принижує гідність» і порушувало статтю 3, пов'язані з ним образа чи приниження, мають сягати особливого ступеня і відрізнятися від звичайного елемента приниження, згаданого у попередньому абзаці. Оцінка його, за станом речей, відносна: вона залежить від усіх обставин справи і від характеру й обставин покарання та способу й методу його виконання.

Суд зазначає, що не насильство або інші види поведження, що спричиняють певні незручності або страждання, становлять погане поведження, а поведження, що має певні додаткові характеристики. Дві основні із них є неправомірність та непомірність.

У справі *Marcello Viola v. Italy* [14] щодо нелюдського або такого, що принижує гідність, покарання стосувалася в'язня, який відбуває довічне ув'язнення та повинен був співпрацювати з органами влади у боротьбі з мафією для того, щоб отримати перегляд свого вироку та можливість звільнення. Заявник був засуджений у різних судових процесах за злочини, пов'язані з мафією, у тому числі за активне керівництво кланом мафії, викрадення людей та вбивство. Після закінчення другого судового провадження суд засудив його до довічного ув'язнення. Відповідно до статті 3 Конвенції Суд стверджував, що його вирок до довічного ув'язнення було неможливо зменшити, оскільки до нього був застосований режим довічного ув'язнення, у зв'язку зі злочинами, за які його було засуджено. Він стверджував, що інші категорії в'язнів, які відбували вироки, якими було призначено покарання у виді довічного позбавлення волі, мали перспективу звільнення після фактичного відбуття ними 26 років призначеного покарання, і користувалися можливістю звільнення до закінчення цього строку покарання демонструючи свою можливість до реінтеграції в суспільство. Посилаючись на відповідні положення Кримінального кодексу, заявник стверджував, що він міг працювати тільки із метою

реабілітації і, таким чином, скористатися переглядом судом свого вироку та перспективою звільнення, лише якщо йому вдасться спростувати встановлену законом презумпцію, що він вже не має жодних зв'язків з мафією, і тому вже не вважається небезпечним. Для цього, за його словами, йому довелося співпрацювати з органами влади і стати донощиком, поставивши своє життя і життя своєї сім'ї під загрозу помсти. Суд прийняв рішення на користь заявника і встановив порушення статті 3 Конвенції з огляду на те, що застосований до нього режим ухвалення вироку становив надмірне обмеження його права відповідно до Конвенції на перегляд судового рішення про довічне ув'язнення з можливістю подальшого його звільнення.

ЄСПЛ визнає, що вкрай непропорційний вирок порушує статтю 3 Конвенції [9]. У практиці Суду встановлено, що вибір державою конкретної системи кримінального судочинства, включаючи механізми перегляду та звільнення покарань, у принципі виходить за рамки нагляду, який Суд здійснює на європейському рівні, за умови, що система не суперечить принципам, викладеним у Конвенції [10]. Також Суд звертає увагу, що не вирішує, який відповідний строк тримання під вартою має застосовуватися до певного правопорушення та не проголошує відповідну тривалість тримання під вартою. Договірні держави залишаються вільними у призначенні довічного позбавлення волі повнолітнім правопорушникам за особливо тяжкі злочини, такі як вбивство, у такому випадку таке покарання сумісне зі статтею 3. Проте слід враховувати наступні важливі аспекти.

Суд наголосив би, що жодне питання статті 3 не виникає, якщо довічний в'язень має право (згідно з національним законодавством) на звільнення, але йому відмовляють на підставі того, що він продовжує становити небезпеку для суспільства (за Конвенцією держави зобов'язані вживати заходів для захисту громадськості від насильницьких злочинів, а Конвенція не забороняє державам піддавати особу, засуджену за тяжкий злочин, невизначеного покарання, що дозволяє продовжувати затримання

злочинця там, де це необхідно для захисту громадськості [11]).

Таким чином, аби довічне ув'язнення залишалося сумісним зі статтею 3, має існувати можливість скорочення покарання у сенсі перегляду, який дозволяє національним органам влади розглянути питання про те, чи відбулися зміни у довічно ув'язненому, настільки вони значні, і який прогрес у напрямку реабілітації був досягнутий під час відбування покарання. З чого випливає, що там, де національне законодавство не передбачає можливості такого перегляду, покарання у вигляді довічного позбавлення волі не відповідає стандартам статті 3 Конвенції.

У рішенні по справі «Мюррей проти Нідерландів» заявник був оглянутий психіатром, який поставив йому діагноз: відсталий, інфантильний та самозакоханий молодий чоловік, структура характеру якого - наявність серйозних розладів психопатичного характеру. Лікар порекомендував тривале інституційне лікування. ЄСПЛ зазначає що покарання, призначене заявнику, не передбачало проходження ним лікування. Суд встановлює, що держави зобов'язані надавати затриманим, які страждають на проблеми зі здоров'ям, включаючи проблеми з психічним здоров'ям, належну медичну допомогу. Лікування було передумовою для того, щоб заявник мав можливість просуватися до реабілітації, зменшуючи ризик повторного вчинення злочину. Відповідно, поставало питання фактичної скорочуваності довічного ув'язнення. З чого Суд зробив висновок, що довічне покарання заявника не було фактично зменшуваним, як вимагає стаття 3.

Катування як юридичний термін має власний правовий зміст. Суд чітко розмежовує використання термінів: «катування» та «нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження» («Dikme проти Туреччини»)[15]. Суд зауважив, що до навмисного нелюдського поводження, що спричиняє дуже сильні та жорстокі страждання, має застосовуватися особливе покарання. З цього приводу Суд посилався на статтю 1 Резолюції 3452 (XXX), прийнятої Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй

9 грудня 1975 року, яка визначає, що «катування є обтяжуючим і навмисним видом жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання».

Також Суд визначив елементи, які характеризують поводження чи покарання як катування та частково погодився із визначенням, наведеним у Конвенції проти катувань Організації Об'єднаних Націй, що набрала чинності 26 червня 1987 року («Акос проти Туреччини»).[16],

У статті 1 Конвенції зазначено, що термін «катування» означає будь-яку дію, якою будь-якій особі навмисне заподіюються сильний біль або страждання, фізичне чи моральне, щоб отримати від неї або від третьої особи відомості чи визнання, покарати її за дії, які вчинила вона або третя особа чи у вчиненні яких вона підозрюється, а також залякати чи примусити її або третю особу, чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду.

Тому слід виділити три основні елементи, які становлять катування:

- заподіяння сильного фізичного чи морального болю або страждання;
- навмисне заподіяння болю;
- переслідування конкретної мети, наприклад, одержання відомостей, покарання чи залякування.

Справа «Селмуні проти Франції» [17], в якій ЄСПЛ став на бік скаржника та визначив, що він був підданий психологічному насильству. Дії, на які скаржився заявник, були спрямовані на те, щоб викликати в нього почуття страху та власної нікчемності, зрештою, щоб принизити його і, можливо, зламати фізично й морально. Суд постановив, що справа дає достатньо серйозних підстав для того, щоб зробити висновок про нелюдське і таке, що принижує людську гідність, поводження із затриманим. Втім, у цій справі суд спробував з'ясувати, чи «біль і страждання», завдані Селмуні, можна визначити словом «жорстокі» у значенні статті 1 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти катувань, яка набрала чинності 1987 року. Суд вважав, що так само, як «мінімальна жорстокість», що дає підстави для застосування статті 3, ця «міра жорстокості»

є відносною; вона залежить від обставин справи, таких, як тривалість жорстокого поводження, його фізичні або психічні наслідки та, у деяких випадках, від статі, віку, стану здоров'я жертви тощо. Все ж ЄСПЛ визнав доведеним факт, що фізичне і психічне насильство, вчинене проти заявника, було особливо жорстоким і принизливим. Таке поводження слід вважати актами катування, як воно розуміється у статті 3 Конвенції.

Висновок

Отже, у контексті вищевикладеного доцільно зазначити, що стаття 3 Конвенції містить одну з найголовніших цінностей демократичних суспільств. Навіть за найбільш складних обставин, таких, як боротьба з тероризмом або з організованою злочинністю, Конвенція забороняє в абсолютному виразі тортури чи нелюдське або принизливе поводження чи покарання та не передбачає винятків і скорочень, навіть у разі крайньої суспільної необхідності, воєнного або надзвичайного стану, що загрожує життю нації». Стаття 3 Конвенції складається із матеріальних та процесуальних аспектів. Доцільно розглядати порушення статті 3 з огляду на наступні ознаки: 1) нелюдське поводження; 2) поводження, що принижує гідність; 3) нелюдське покарання; 4) покарання, що принижує гідність; 5) катування (метою якого є фізичні вади, інвалідність, смерть).

Література

1. Jasar v. the Former Yugoslav Republic of Macedonia : ECHR Judgment, 15 Feb. 2007 // HUDOC. European Court of Human Rights [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx#{«dmdocnumber»:«813762»},»ite mid»:«001-79411»}>

2. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя : [наук.-метод. посіб. для суддів] / Т.І. Фулей. – 2-ге вид., випр., допов. – К., 2015. – С. 94, 104.

3. Рішення у справі «M.S.S. v. Belgium and Greece» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-103050>

4. Рішення у справі «Свинаренко і Сляднєв проти Росії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-153471>

5. Рішення у справі «Корбан проти України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-200902>

6. Рішення у справі «Aggerholm v. Denmark» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-204602>

7. Рішення у справі «Калашников проти Російської Федерації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-125667>

8. Рішення у справі «Майзит проти Російської Федерації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-185663>

9. Рішення у справі «Vinter and others v. The United Kingdom» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122664>

10. Рішення у справі «Kafkaris v. Cyprus» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-85019>

11. Рішення у справі «T. v. the United Kingdom» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126175>

12. Рішення у справі «Невмержицький проти України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/SO1153>

13. Рішення у справі «Квашко проти України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khp.org/1380288913>

14. Рішення у справі «Marcello Viola проти Італії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://academia.ilpp.ru/product/obzor-postanovleniya-ot-13-iyunya-2019-goda/>

15. Рішення у справі «Dikme проти Туреччини» [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=272>

16. Рішення у справі «Аккос проти Туреччини» [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://nsj.gov.ua/files/1456841818vut.pdf>

17. Рішення у справі «Селмуні проти Франції» [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://nsj.gov.ua/files/1456841818vut.pdf>

АНОТАЦІЯ

Стаття охоплює визначення поняття «катування» через ознаки: 1) нелюдського поводження; 2) поводження, що принижує гідність; 3) нелюдського покарання; 4) покарання, що принижує гідність; 5) катування (метою якого є фізичні вади, інвалідність, смерть). Автори досліджують порушення статті 3 Конвенції крізь призму кожної з ознак, посилаючись на практику Європейського суду з прав людини та його тлумачення. Такий підхід та системний аналіз надає змогу більш повно охарактеризувати порушення «Заборони катування» та зрозуміти підхід суду до розгляду скарг заявників. Проведено значний аналіз рішень ЄСПЛ. Визначено тлумачення термінів «нелюдське поводження», «мінімальний рівень жорстокості», «поводження, що принижує гідність».

Ключові слова: катування, рішення, ЄКПЛ, ЄСПЛ, нелюдське поводження, приниження гідності, нелюдське покарання, фізичні страждання, психологічні страждання, жорстоке поводження.

SUMMARY

This scientific article is devoted to studying the Article 3 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and its interpretation. It is an absolute right that cannot be restricted. The article says that "No one shall be subjected to torture or to inhuman or degrading treatment or punishment." Attention is drawn to the signs of the concept of torture, namely: 1) inhuman treatment; 2) degrading treatment; 3) inhuman punishment; 4) punishment that degrades dignity; 5) torture (the purpose of which is physical disabilities, disability, death). In our opinion, it is appropriate to consider the application of Article 3 of the Convention precisely through the prism of these features, as they are key elements of the application of Article 3 ECHR in practice and help to distinguish it from the other violations. Particular attention is paid on the issue of "minimum level of cruelty", its interpretation and application. This direction is also supplemented by the studying of ECHR decisions, namely: "M.S.S. v. Belgium and Greece", "Svinarenko and Slyadnev v. Russia", "Korban v. Ukraine", "Aggerholm v. Denmark", "Kalashnikov v. Russia", "Maizit v. Russia", "Vinter and others v. The United Kingdom", "Kafkaris v. Cyprus", "T. v. the United Kingdom", "Nevmerzhytsky v. Ukraine", "Kvashko v. Ukraine", "Marcello Viola v. Italy", "Dikme v. Turkey", "Akkoc v. Turkey", "Selmani v. France".

It has been found that that Article 3 of the Convention contains one of the most important values of democratic societies. Even in the most difficult circumstances, such as the fight against terrorism or organized crime, the Convention prohibits, in absolute terms, torture or inhuman or degrading treatment or punishment and does not provide for exceptions or reductions, even in cases of extreme public necessity, martial law or emergency. The Article 3 of the Convention also consists of substantive and procedural aspects. The purpose of this article is to consider Article 3 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms in the context of the key features of the concept of "torture". And an analysis of the judgments of the European Court of Human Rights for what is considered as a violation of Article 3. Pay attention to the key decisions and approaches of the Court. Investigate the types of conduct or punishment prohibited by Article 3 of the Convention.

The main aim of the article is analyzation of studying the elements of Article 3 of the ECHR, for a detailed interpretation and broader understanding through the prism of its application in practice.

The optimal methodological basis for determining the signs of torture and interests protected by the Convention will be its integrative legal model, based on the protection of rights and legitimate interests as a sectoral legal institution that takes into account substantive and procedural aspects of human rights protection and covers its substantive, procedural and non-procedural elements and combine static and dynamic protection states.

Key words: torture, decision, ECHR, ECHR, inhuman treatment, humiliation, inhuman punishment, physical suffering, psychological suffering, ill - treatment.